

Brtková, Kamila

[Pinker, S.: Slová a pravidlá]

Opera Slavica. 2004, vol. 14, iss. 2, pp. 62-63

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117822>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Soudíme, že práce E. Ondrejčekovej je zaujímavá i pro české rusisty, zejména 3. a 4. kapitola s porovnaním relativných shod a podstatných i irelevantných rozdielů samohláskových a souhláskových fonémů v ruštině a slovenštině v různých modifikacích silných a slabých pozic.

Autorčina analýza a z ní plynoucí vývody pro výuku ve slovenském jazykovém prostredí je do značné míry analogická s některými pracemi českých fonetiků v porovnávacím rusko-českém plánu, např. M. Romportla, L. Riese a Z. F. Oliveria.

Béla Neradová
Jana Ruferová

Pinker, S.: Slová a pravidlá. Kalligram Bratislava 2003, 416 s. Z anglického originálu *Words and rules* preložil Viktor Krupa. Odborný a jazykový redaktor Jozef Genzor.

Na sklonku roka 2003 vyšla vo vydavateľstve Kalligram v prestížnej medzinárodnej edícii *Majstri vied* zaujímavá kniha, ktorá poteší nielen filológov. Autorom zaujímavej publikácie *Slová a pravidlá* je popredný svetový lingvista Steven Pinker, ktorý momentálne pôsobí ako profesor psychológie a riaditeľ Centra kognitívnej neurovedy Massachusettského inštitútu technológie (MIT). Okrem toho je členom viacerých vedeckých spoločností. Venuje sa skúmaniu rôznych aspektov jazyka a vizuálneho poznávania. Jeho vedecká práca sa sústreďuje predovšetkým na osvojovanie jazyka v detskom veku. Za zmienku stojí aj to, že je autorom bestselleru *Jazykový inštinkt*.

Ak spomínanú knihu otvoríme, už názvy kapitol *Pitva v lingvistike*, *Pokazený telefón*, *O myšiach a ľuďoch*, *Hrôzy nemčiny* či *Čierna skrinka* v nás prebudia zvedavosť a publikáciu aspoň prelistujeme. Keď sa do nej pohrúžime, zistíme, že Pinker dáva v *Slovách a pravidlách* odpovede na množstvo naozaj zaujímavých otázok, ako napríklad: *Ako funguje jazyk? Ako si deti osvojujú materčinu? Prečo sa jazyky menia v čase až natoľko, že Shakespeareovu angličtinu chápeme ťažko a Chaucerovu skoro vôbec nie? Prečo majú jazyky také množstvo výnimiek a nepravidelností? Sú všetky v podstate rovnaké? Ako vznikajú nové slová? V ktorej časti mozgu je jazyk doma? Pinkerova nová kniha *Slová a pravidlá* odpovedá na tieto otázky brilantne, vyniká štýlom, pútavo vysvetľuje záhady jazyka a posudzujú reč zo všetkých stránok. Píše: „Vidieť svet v zrnu piesku je často skrz-naskrz vedecký postup, ako keď sa genetikí rozhodli skúmať bezvýznamnú ovocnú mušku, aby sa ich objavy nazhromaždili do takej miery, že vyústili do hlbokého porozumenia, ktoré by neboli mohli dosiahnuť, keby každý vedec začínal od povrchných znakov o inom organizme. Pravidelné a nepravidelné anglické slovesá sú málo početné a ľahko sa pestujú, podobne ako ovocné mušky a obsahujú v ľahko dostupnej podobe mechanizmus, ktorý je hnacou silou väčších javov v celej ich skvostnej zložitosti.“*

Hoci ťažiskom tém sú najmä pravidelné a nepravidelné anglické slovesá, na svoje si prídu aj rusisti, germanisti a iní odborníci. Tento jav totiž súvisí s fascinujúcim množstvom tém exaktných aj humanitných vied – históriou jazykov, teóriami Noama Chomského a jeho kritikov, pokusmi simulovať jazyk pomocou počítača, s prvými fázami detskej reči, ktoré pozorovateľovi dávajú možnosť nazrieť do podstaty fungovania jazyka, hlavnými

myšlienkami západnej filozofie či najnovšími metódami identifikácie génov a znázorňovania živého mozgu.

„Jazyk nám prichodí taký prirodzený, že ľahko zabúdame, aký je to zvláštny a zázračný dar. Príslušníci nášho biologického druhu na celom svete modulujú dych do sykavých, bzučivých, škrípavých či pukavých zvukov a počúvajú iných, ktorí robia to isté. Ľudia majú poruke nástroj, ktorý umožňuje výmenu nepredstaviteľného množstva myšlienok.“ Podľa autora je však prvoradou a najhlbšou otázkou pochopenia jazyka potreba vysvetliť jeho bezhraničné vyjadrovacie schopnosti. Celým Pinkerovým dielom sa ťahne významná myšlienka, podľa ktorej jazyk zahŕňa mentálny slovník zapamätaných slov a mentálnu gramatiku tvorivých pravidiel. Táto idea prekračuje hranice jazyka a pomáha človeku nazrieť až do podstaty ľudského myslenia.

Na záver nám nedá nespomenúť, že Slová a pravidlá preložil z anglického originálu *Words and Rules* Viktor Krupa a odborné a jazykovo redigoval Jozef Genzor. Títo dvaja jazykovedci, dlhoroční pracovníci Kabinetu orientalistiky SAV spoločne autorsky pracovali aj na publikácii *Jazyky sveta v priestore a čase* (2. vyd. Bratislava 1996). Krupov vynikajúci preklad len podčiarkuje výnimočnosť Pinkerovho diela.

Kamila Brtková

